

До 25-річчя Всесвітньої кампанії «16 днів проти насильства щодо жінок»

...Його не завжди можна побачити, бо результати приховуються від сторонніх очей під страхами та почуттям сорому.

Дані досліджень засвідчують, що біля 95% потерпілих від домашнього насильства – це жінки, в 75% випадків від домашнього насильства страждають діти.

30-40% викликів, що надходять до міліції, стосуються домашнього насильства.

Однією з кричущих гендерних проблем є гендерне насильство, яке світовою громадськістю визнано однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини. Без подолання цього ганебного явища неможливо створити умови для самореалізації людини, розвитку паритетної демократії, реалізації принципів рівних прав, свобод і можливостей кожної особистості.

Насильство стосовно жінок та дітей становить серйозну загрозу для досягнення Глобальних цілей сталого розвитку, а насильство щодо жінок – одна з ключових перешкод на шляху до забезпечення дійсної гендерної рівності.

Проблема подолання гендерного насильства постійно перебуває в полі зору світової громадськості з 1945 р. про що свідчать історичні події та міжнародні документи:

1945 Устав ООН – перший міжнародний інструмент, що визначає принцип рівності жінок та чоловіків

1948 Загальна декларація прав людини, що заборонила всі форми расової й іншої дискримінації

1979 – Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW)

1993 – Декларація Організації Об'єднаних Націй про викорінення насильства щодо жінок

1995 – Пекінська декларація і Платформа дій, прийнята в ході 4-ї Всесвітньої конференції з питань жінок)

2000 – Резолюція 1325 РБ ООН «Жінки, мир, безпека»

Гендерна тематична група Фонду Народонаселення ООН дає наступне визначення гендерного насильства:

«Гендерне насильство – це насильство, яке стосується чоловіків і жінок, жертвами якого переважно є жінки. Воно виникає як наслідок нерівних владних стосунків між жінками і чоловіками. Це насильство, яке спрямоване проти жінки, тому що вона жінка, чи непропорційно впливає на жінок. Воно стосується (але не вичерпується) фізичної, сексуальної і психологічної шкоди, включно з залякуванням, стражданнями, примусом або позбавленням свободи в сім'ї чи в суспільстві взагалі. Це також стосується насильства, яке чинить чи не зупиняє держава».

Гендерно-обумовлене насильство – це наслідок нерівних владних стосунків.

Його метою є прагнення до домінування і контролю поведінки.

Серед причин - гендерна нерівність, гендерні стереотипи, а також такі особисті психологічні особливості як агресивність, прагнення домінування (в більшості притаманні чоловікам).

Поняття «гендерного насильства» нероздільне з поняттям «гендерної дискримінації».

«Дискримінація щодо жінок означає будь-яке розрізнення, виняток або обмеження за ознакою статі, спрямовані на зневажання чи заперечення визнання, користування або реалізацію жінками незалежно від їх сімейного стану, на основі рівноправності чоловіків і жінок, прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській або будь-якій іншій галузі».

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, ст. 1.

http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_207

У червні 1991 р. Центр Жіночого Глобального Лідерства та учасники Форуму з питань жінок, насильства та прав людини, представленого учасницями з 20 країн світу, ініціювали глобальну Всесвітню кампанію «16 Днів проти насильства щодо жінок».

З того часу тисячі громадян та сотні державних і громадських організацій з більш ніж 100 країн світу беруть участь у щорічних кампаніях «16 днів проти насильства щодо жінок», що закликає до припинення усіх форм насильства проти жінок.

Майже кожний день від 25 листопада до 10 грудня означений фактами та аргументами стосовно того, що будь-які форми насильства у будь-яких сферах є порушенням прав людини.

Україна приєдналась до Всесвітньої глобальної кампанії «16 Днів проти насильства щодо жінок» у 2000 р., а вже у 2001р. вона вийшла на загальноукраїнський рівень. Кожного року у всіх областях України відбуваються різні заходи, що мають на меті привернення уваги громадськості до домашнього насильства.

Основні дати кампанії:

25 листопада - Міжнародний день проти насильства щодо жінок

29 грудня – Міжнародний день захисників прав жінок

1 грудня – Міжнародний день боротьби зі СНІДом

2 грудня – Міжнародний день за відміну рабства

3 грудня – Міжнародний день людей з обмеженими фізичними можливостями

5 грудня – Міжнародний день волонтера

6 грудня – річниця інциденту в Монреалі

9 грудня – Міжнародний день боротьби з корупцією

10 грудня - Міжнародний день прав людини

11 листопада 2001 р. Верховна Рада України прийняла Закон «Про попередження насильства в сім'ї» №2789-III. З цього моменту протидія насильству в сім'ї стала частиною державної політики. У 2007 р. до Закону внесені зміни, а 25.09.08 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї» N 599-VI.

У статті 1 Закону України надані наступні визначення насильства та його видів:

- насильство в сім'ї – будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному та психічному здоров'ю
- фізичне насильство в сім'ї - умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності
- сексуальне насильство в сім'ї - протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до дитини, яка є членом цієї сім'ї; { Абзац четвертий статті 1 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012
- психологічне насильство в сім'ї - насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю
- економічне насильство в сім'ї - умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Основні міжнародні документи у сфері забезпечення гендерної рівності та запобігання насильству щодо жінок, що підписала та ратифікувала Україна

- **1945** - Устав ООН <http://www.un.org/ru/documents/charter/> – перший міжнародний інструмент, що визначає принцип рівності жінок та чоловіків

«МИ, НАРОДИ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ, сповнені рішучості...знову затвердити віру в основні права людини, в гідність і цінність людської особистості, у рівноправність чоловіків і жінок...».

- **1948** - Загальна декларація прав людини http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015, що заборонила всі форми расової й іншої дискримінації

Ст. 2 «Кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, без якого б то не було різниці, як-то щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного або соціального походження, майнового, станового або іншого становища».

- **1974** – Декларація про захист жінок і дітей в надзвичайних обставинах та в період збройних конфліктів http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_317

П. 5 «Всі форми репресій і жорстокого, нелюдського поводження з жінками та дітьми, включаючи ув'язнення в тюрми, катування, розстріли, масові арешти, колективні покарання, руйнування житла і насильницьке вигнання з місць проживання, що здійснюються воюючими сторонами в ході військових операцій або на окупованих територіях, вважаються злочинними».

- **1979** - Конвенція ООН Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 (CEDAW або Жіноча конвенція), ратифікована Україною 12.01.1981 http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_207

«дискримінація жінок порушує принцип рівноправності та поваги людської гідності, перешкоджає участі жінок нарівні з чоловіками в політичному, соціальному, економічному та культурному житті своєї країни, заважає зростанню добробуту суспільства і сім'ї та ще більше перешкоджає повному розкриттю можливостей жінок на благо своїх країн та людства»

- **1995** – Платформа дій, прийнята на IV-й Міжнародній конференції із становища жінок (Пекін)

П. 202 «Вирішуючи питання про механізми сприяння поліпшенню становища жінок, уряди та інші суб'єкти повинні заохочувати активну та дієву політику щодо врахування гендерної проблематики в усіх стратегіях і програмах, з тим, щоб прийняття рішень передувало аналізу наслідків, відповідно для жінок і чоловіків»

- **1999** – Факультативний протокол до Конвенції ООН про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок
- **2005** - Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН, № 60/141 «Дівчатка» http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_e59

9. Генеральна Асамблея ООН «настійно закликає також всі держави прийняти і забезпечити дотримання законів, що захищають дівчаток від усіх форм насильства та експлуатації, включаючи жіночий інфантицид і допологовий відбір за ознакою статі, калічуючі

операції на жіночих статевих органах, звалтування, побутове насильство, інцест, сексуальні наруги, сексуальну експлуатацію, дитячу проституцію і дитячу порнографію, торгівлю дівчатками і примусову працю, і створити відповідні віку безпечні і конфіденційні програми та служби медичної, соціальної та психологічної підтримки для надання допомоги дівчаткам, які піддаються насильству».

- **2006** Дорожня карта рівності чоловіків і жінок 2006-2010
<http://delukr.sdv.com.ua/page38237.html>

«Дорожня карта» визначила шість пріоритетів на 2006 – 2010 рр. щодо досягнення гендерної рівності:

- створення однакових умов для чоловіків та жінок для досягнення економічної незалежності;
- досягнення ліпшого балансу між роботою, особистим та родинним життям;
- забезпечення рівного доступу чоловіків та жінок до участі у прийнятті рішень;
- подолання насильства та торгівлі людьми;
- боротьба з гендерними стереотипами в суспільстві;
- поширення гендерної рівності поза межами Європейського Союзу.

- **2011** - Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська Конвенція) (набула чинності з 1 серпня 2014 р. після її ратифікації 10 державами.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680096e45>

«Стамбульська конвенція базується на розумінні того, що насильство стосовно жінок – вид гендерного насильства, яке чиниться над жінками тому, що вони жінки, і що насильство вражає жінок більше, ніж чоловіків»

Габрієлла Баттаїні-Драгоні, заступник генерального секретаря Ради Європи

- **2015** Цілі Сталого розвитку
<http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>

Ціль 5. Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток

Національне законодавство у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та запобігання насильству в сім'ї

- **1996 Конституція України:** Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
- **2001 Закон України** від 15.11.2001 № 2789-III «Про попередження насильства в сім'ї»
<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2789-14>
- **2003 Постанова Кабінету Міністрів України** від 26 квітня 2003 р. N 616 «Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу»
<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=616-2003-%EF>
- **2005 Закон України** від 08.09.2005 № 2866-IV «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T052866.html

- **2008 Закон України** від 25.09.2008 р. № 599-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/599-17>
- **2013 Постанова Кабінету міністрів України** від 26.09.2013 №717 «Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року»
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/717-2013-%D0%BF>
- **2016 Розпорядження Кабінету міністрів України від 24.02.2016 № 113-р** «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року»
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80>
- **2016 Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325** «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80#n11>

Глосарій

Гендер ([англ.](#) gender — «стать», від [лат.](#) genus — «рід») — на відміну від терміну «[стать](#)», який позначає біологічні відмінності, соціально-рольовий статус людини (соціальні можливості кожної статі в освіті, професійній діяльності, розподілі сімейних ролей, доступі до влади та ресурсів). Гендерні відмінності формуються у процесі [соціалізації](#) — навчання ролі чоловіків і жінок, який відбувається від перших днів народження до статевозрілого віку, і меншою мірою — пізніше. На це впливають державний устрій, норми та традиції, що існують в суспільстві, сімейне виховання, система освіти, ЗМІ.

Гендерна дискримінація — це порушення прав людини за ознакою статі, ставлення чи сприйняття людини на основі категорії статі, а не за її індивідуальними якостями

Гендерна нерівність — це відмінності та нерівності, котрі формуються для чоловіків і жінок у процесі реалізації їхніх соціальних ролей, взаємодії та за допомогою інституцій. Втілення ідей гендерної рівності є важливим ресурсом і необхідною умовою демократизації суспільства.

Гендерна політика — утвердження партнерства статей у визначенні та втіленні політичних цілей і завдань та методів досягнення їх у діяльності владних політичних структур – держави, політичних партій, громадсько – політичних об'єднань.

Гендерна сліпота не враховує існуючих в суспільстві відмінностей по відношенню до жінок та чоловіків, сприяє існуючим гендерним стосункам, нездатна визнати, що гендер є важливою детермінантою соціальних наслідків, що впливають на проекти та політику.

Гендерна чутливість — здатність визнавати та підкреслювати існуючі гендерні відмінності, питання і прояви нерівності та враховувати ці аспекти у стратегіях та діях.

Гендерне насильство — це насильство, яке стосується чоловіків і жінок, і жертвами якого переважно є жінки. Воно виникає як наслідок нерівних владних стосунків між жінками і чоловіками. Це насильство, яке спрямоване проти жінки, тому що вона жінка, чи непропорційно впливає на жінок. Воно стосується (але не вичерпується) фізичної, сексуальної і психологічної шкоди включно із

заликуваням, стражданнями, примусом та/або позбавленням свободи в сім'ї чи в суспільстві взагалі. Це також стосується насильства, яке чинить чи не зупиняє держава.

Гендерні стереотипи — набір загальноприйнятних норм і суджень, які стосуються наявного становища чоловіків і жінок, норм їхньої поведінки, учинків і характеру потреб. Гендерні стереотипи — це переконання про характеристики, якості та сфери діяльності, які «вважають» прийнятними для чоловіків та жінок, набір норм їхньої поведінки, мотивів і потреб.

Дискримінація за ознакою статі - дії чи бездіяльність, що виражають будь-яке розрізнення, виняток або привілеї за ознакою статі, якщо вони спрямовані на обмеження або унеможливають визнання, користування чи здійснення на рівних підставах прав і свобод людини і засадничих свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній громадській та будь-якій сфері для жінок і чоловіків.

Жертва/жертви насильства - особи, які постраждали від будь-якого вида насильства з боку іншої особи або групи осіб

Зазіхання статевого характеру – різні форми фізичного статевого вторгнення, що є небажане і неприйнятне, включаючи доторкування, поглажування, заняття мастурбацією на очах у когось чи побачивши кого-небудь.

Згвалтування – у міжнародних джерелах визначається як будь-яке небажане статеве проникнення, що включає проникнення до будь-якої частини тіла.

Насильство — це застосування силових [методів](#), або психологічного тиску за допомогою погроз, свідомо спрямованих на слабких або тих, хто не може чинити опір. Тобто, будь-яке застосування сили по відношенню до беззахисних.

Насильство щодо жінок - будь-який акт насильства, здійснений за ознакою статі, який завдає або може завдати фізичної, сексуальної чи психологічної шкоди або страждання жінкам, а також загрози здійснення таких актів, примус чи свавільне позбавлення волі як в громадському, так і в приватному житті».

Права людини. В теорії прав людини права першого, другого й третього покоління. До першого покоління належать так звані природні невід'ємні права людини: право на свободу думки, совісті й релігії; право кожного громадянина і кожної громадянки на ведення державних справ; право рівності перед законом; право на життя, свободу та безпеку особистості. До другого покоління належать так звані позитивні або засадничі права людини. Це ті природні права, що закріплені в конституціях, законодавчо регламентовані й забезпечені системою гарантій та механізмів захисту. Третє покоління прав людини називають колективними правами. До них належать право на мир, на здорове довкілля, на соціальний та економічний розвиток. Ці права належать кожній людині й кожному народові, а здійснюються вони можуть не окремою людиною, а колективом чи певною громадою. Зокрема, до таких прав належать жіночі людські права.

Рівні права жінок і чоловіків – відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі; рівні умови для реалізації рівних прав жінок і чоловіків.

Сексизм – дискримінація за ознакою статі. Ґрунтується на уявленні про вигадану перевагу моральних, інтелектуальних, культурних, фізичних та інших властивостей у однієї статі стосовно інших. Термін «сексизм» з'явився у середині ХХ ст. Він також може означати ненависть до певної статі в цілому або застосування стереотипів маскулінності по відношенню до чоловіків чи фемінності по відношенню до жінок.

Сексуальні домагання – дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, заликування, непристойні зауваження) або фізично (доторкання, поплескування), що принижують чи ображають осіб, які перебувають у відносинах трудового, службового, матеріального чи іншого підпорядкування.